

Jan Kopiec

Biskup Wacław Wycisk (1912-1984)

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawnohistoryczny 28/3-4, 274-279

1985

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

się na terenach Rzeczypospolitej²⁶. Ważyński zarządzał tą częścią diecezji połockiej do drugiego rozbioru Rzeczypospolitej, tj. do r. 1793, kiedy całe terytorium tej diecezji znalazło się pod zaborem rosyjskim²⁷.

Biskup Ważyński po trzecim rozbiorze (1795 r.) sprawował również władzę jurysdykcyjną nad częścią unickiej diecezji brzesko-luckiej. Wówczas część tej diecezji znalazła się pod zaborem austriackim i została przyłączona do diecezji chełmskiej, gdzie bezpośrednio władzę sprawował wikariusz generalny, mianowany przez biskupa Ważyńskiego w Hannie. Należy zaznaczyć, że siedziba biskupa diecezji brzesko-luckiej wraz z częścią parafii została zagarnięta przez Rosję. Ważyński, kierując się duszpasterską troską o dobro tej rozbitej przez zabory diecezji, zabiegał o odpowiedni jej rozwój. Świadczą o tym niezbitce synody odprawione w Hannie m.in. w r. 1799, 1801 i 1802, które zwołał dla duchowieństwa tej szczątkowej diecezji²⁸.

Biskup Ważyński żył 74 lata. Zmarł 9 III 1804 r. Został pochowany w Chełmie przez biskupa chełmsko-lubelskiego obrządku łacińskiego — Skarszewskiego²⁹.

Szczegółowa działalność bpa Porfiriusza Skarbka Ważyńskiego w unickiej diecezji chełmskiej zostanie przedstawiona w następnych zeszytach kwartalnika *Prawo Kanoniczne*.

O. Józef Łapiński OFMConv.

BISKUP WACŁAW WYCISK (1912—1984)

Biskup W. Wycisk należy do pionierów życia kościelnego wyodrębnionej w 1945 r. Administracji Apostolskiej Śląska Opolskiego a przekształconej w 1972 r. w samodzielną Diecezję Opolską¹.

Urodził się 11 lutego 1912 r. w rodzinie rolnika Wilhelma Wyciska i Agnieszki z d. Janusz w Olbrachcicach w d. powiecie prudnickim na Opolszczyźnie jako najstarszy z 8 dzieci w tej rodzinie. Ochrzczo-

²⁶ *Akta Chełmskiego Konsystorza Greckokatolickiego*, sygn. 9, s. 1—4. Dokument w tej sprawie wystosował Ważyńskiemu 17 III 1791 r. Teodozy Rostocki, metropolita kijowski.

²⁷ *Encyklopedia Powszechna*, t. 30, dz. cyt., s. 366.

²⁸ *Akta Chełmskiego Konsystorza Greckokatolickiego*, sygn. 13, s. 62; sygn. 15, s. 67; sygn. 16 s. 72—73; T. Mencil, dz. cyt., s. 170.

²⁹ Tamże, s. 171.

¹ Podstawowe dane biograficzne bpa W. Wyciska podawane były w odezwach i kazaniach biskupów opolskich F. Jopa i A. Nossola a także w prasie katolickiej w związku z nominacją biskupią i konsekracją, 25-leciem kapłaństwa w 1961 r., jubileuszem 25-lecia sakry oraz po zgonie. Nadto zob. K. Dola, *Kościół katolicki na Opolszczyźnie w latach 1945—1965*, Nasza Przyszłość t. 22: 1965 s. 109; J. Kopiciec biogram zamieszczony w: *Polscy kanoniści*, pod red. J. Bara, Warszawa 1981 cz. 2 s. 239—240 (nie podp.).

ny został w miejscowym kościele parafialnym 15 lutego t.r. przez proboszcza ks. Wiktora Dziubę. Niewielkie Olbrachocice, liczące ok. 600 mieszkańców, słynęły z licznych powołań kapłańskich: w ostatnich 100 latach wyszło 10 księży, wśród nich także sufragan wrocławski bp Karol Augustin († 1919). Po ukończeniu szkoły powszechnej w rodzinnej miejscowości rozpoczął naukę w gimnazjum humanistycznym w Prudniku, w którym uzyskał świadectwo dojrzałości w 1931 r. Dalsze studia filozoficzno-teologiczne odbył na Wydziale Teologicznym Uniwersytetu Wrocławskiego, a semestr letni 1932 r. spędził na wydziale teologicznym w Bonn — zgodnie z wrocławską tradycją przebywania przez 1 semestr na innym uniwersytecie. Od lata 1935 r. przebywał w alumnacie, gdzie przygotował się do przyjęcia święceń. Dnia 6 czerwca 1936 r. przyjął święcenia subdiakonu, a 2 sierpnia tegoż roku święcenia prezbiteratu z rąk ordynariusza archidiecezji wrocławskiej kard. A. Bertrama.

Jako młody kapłan pracował w duszpasterstwie w parafiach Opolszczyzny: w latach 1936—1940 w Oleśnie z pomocą w pobliskiej Wysłokiej, a w latach 1940—1945 w Bytomiu w parafii Trójcy św., w której od 1943 proboszczem był ks. Mikołaj Kurz, kiedyś subregens alumnatu wrocławskiego podczas pobytu w nim ks. Wyciska.

W nowych warunkach jakie wytworzyły się w 1945 r. ks. Wycisk znalazł się w Opolu. W dniu 28 listopada t.r. mianowany został przez ks. administratora B. Kominka notariuszem Kurii świeżo ustanowionej Administracji Opolskiej. Z Kurią i centralnymi urzędami diecezjalnymi ks. Wycisk będzie związany przez przeszło 38 lat, aż do końca życia. Równocześnie od 4 grudnia 1945 r. do 28 sierpnia 1947 r. pełnił obowiązki wikariusza w opolskiej parafii Św. Piotra i Pawła oraz kapelana szpitala św. Wojciecha. Ten bardzo intensywny okres wykazał niezwykle talent organizacyjny ks. Wyciska. Praktycznie bowiem biorąc, całą administrację kurialną stanowiły dwie osoby: kanclerz ks. Paweł Latusek, kapłan diecezji katowickiej, od 1948 r. wikariusz generalny, w przyszłości biskup pomocniczy we Wrocławiu († 1973) oraz ks. Wycisk, kapłan miejscowy. Jedynie pomoc biurową stanowiły siostry de Notre Dame. Kuria początkowo miała siedzibę przy ul. Grunwaldzkiej 23, od 1 maja 1947 r. w budynku przy pl. Katedralnym, by z dniem 1 listopada 1949 przenieść się do dzisiejszego budynku przy ul. Książąt Opolskich 19, w bezpośrednim sąsiedztwie katedry. W tym niełatwym okresie ks. Wycisk wraz z kanclerzem podjął się organizowania całej struktury administracyjnej Kurii, wykazując w tym względzie wiele twórczej inwencji. Założenie akt, zapewnienie sprawnego funkcjonowania agend kurialnych, przechowywanie dokumentacji spoczywało jednak na ks. Wycisku. Znaczne obowiązki przybyły mu, gdy z chwilą mianowania ks. Latuska wikariuszem generalnym, jemu przypadła funkcja kanclerza (1948 r.).

Równocześnie już wtedy ks. administrator B. Kominek podejmował wiele starań o erygowanie dla tak dużej jednostki kościelnej własnego Sądu Duchownego, upatrując zarazem na stanowisko oficjała właśnie ks. Wyciska. W celu przygotowania go do czekających w przyszłości nowych, specjalistycznych zadań, w 1949 r. mianował go (wraz z ks. F. Hermanem) obrońcą węzła małżeńskiego dla spraw opolskich w Sądzie Duchownym w Katowicach (do czasu erygowania własnego Sądu w Opolu Sąd w Katowicach był I instancją dla Terytorium Śląska Opolskiego), z zadaniem praktycznego zorientowania się w sprawach sądowych pod kątem własnych potrzeb. Dalszym krokiem było skierowanie go na studia specjalistyczne z zakresu prawa kanonicznego na KUL. Formalnie trwające studia w latach 1949—1952 w większości czasu prowadzone były z dojazdu z Opoła; jedynie dłuższym okresem spokojnych studiów był okres od lutego 1950 r. do czerwca 1951 r., gdy mógł przebywać w Lublinie. Dodatkowo od lutego do czerwca 1951 r. był jeszcze lektorem j. niemieckiego, poświęcając swój czas dla dobra uczelni.

W czasie formalnie trwających studiów ks. Wyciska, już po zmianach w administracji kościelnych na całych tzw. Ziemiach Odzyskanych (w Opolu objął rządy kościelne ks. E. Kobierzycki), Prymas Polski abp S. Wyszyński dekretem z dnia 1 sierpnia 1951 r. erygował Sąd Duchowny w Opolu, a jego pierwszym oficjałem został mianowany ks. W. Wycisk. Praca nad organizacją nowej instytucji wymagała szczególnej uwagi i siły, a także kompetencji. Mimo to, będąc już oficjałem, dojeżdżał w roku akad. 1951/52 do Lublina, kończąc w przepisany czas studia przedstawieniem pracy magisterskiej pt. *Stan prawny zakonnych placówek duszpasterskich na Śląsku Opolskim w latach 1945—1950*, pisanej pod kierunkiem ks. prof. A. Petraniego i jej obroną w dniu 24 czerwca 1952 r.

Pełnienie funkcji oficjała Sądu przez ks. Wyciska przypadło na trudne dla Kościoła lata, szczególnie dotkliwie odczuwane na terytorium opolskim. W tym okresie ks. Wycisk stał się powiernikiem wielu bolesnych kwestii, zaskarbiając sobie ogromne zaufanie księży. Swą roztropnością rozładowywał wtedy wiele nabrzmiałych i konfliktowych sytuacji.

Zasadnicze zmiany w życiu kościelnym Opolszczyzny jak i samego ks. Wyciska nastąpiły po objęciu rządów kościelnych przez biskupa F. Jopa. Reorganizując obsadę personalną centralnych urzędów, zatwierdził ks. Wyciska na stanowisku oficjała, a 23 lutego 1957 r. mianował nowy skład konsultorów diecezjalnych (zastępujących kapitułę katedralną), wśród których znalazł się także oficjał. W tymże roku mianowany został wykładowcą prawa kanonicznego w Seminarium Duchownym Śląska Opolskiego w Nysie i Opolu (1 września 1957 r.). Wprawdzie od 1955 r. prowadził już praktyczne zajęcia z zakresu kancelarii z najstarszym kursem, przebywającym w Opolu, ale

teraz nastąpiło formalne związanie go z gronem wykładowców seminaryjnych. Całość prawa wykładał do 1961 r., gdy w Nysie podjął zajęcia obecny bp pomocniczy Jan Wieczorek, a wtedy już bp Wycisk prowadził tylko zajęcia kancelarii i prawa małżeńskiego w Opolu. Tak było do 1965 r., od którego przez następnych 12 lat prowadził tylko zajęcia kancelaryjne w wymiarze 1 godz. tygodniowo w Opolu (w 1977 r. całość Seminarium ulokowano w Nysie, dlatego zrezygnował z dalszych zajęć). W wykładach trzymał się wiernie znanego podręcznika ks. F. Bączkowicza z poprawkami ks. J. Barona, którego trzecie wydanie ukazało się w 1957 r. nakładem Wydawnictwa św. Krzyża w Opolu. Jako wykładowca miał wyjątkowy talent praktycznego ujmowania zagadnień, mających służyć przyszłym duchownym.

W tym okresie przybyły także inne obowiązki: w 1958 r. bp Jop mianował go egzaminatorem prosynodalnym i cenzorem ksiąg religijnych. Na tych stanowiskach zostaje mianowany 16 listopada 1958 r. przez papieża Jana XXIII biskupem tyt. Cezarei w Numidii i jako sufragan gnieźnieński skierowany do pomocy biskupowi F. Jopowi na Śląsk Opolski². Uroczystości konsekracji pierwszego w dziejach Opola biskupa pomocniczego miały miejsce w kościele prokatedralnym pw. Podwyższenia Krzyża św. w Opolu, a dokonał ich Prymas Polski kard. Stefan Wyszyński w asyście biskupów B. Kominka i F. Jopa 25 stycznia 1959 r.

Z momentem konsekracji bp W. Wycisk przestał pełnić obowiązki oficjała, a mianowany został wikariuszem generalnym z pozostawieniem obowiązków w Seminarium. Przez 17 lat u boku biskupa F. Jopa wypełniał obowiązki biskupa pomocniczego, a jako wikariusz generalny w sposób szczególny załatwiał sprawy personalne wikariuszy. Po śmierci biskupa Jopa wybrany został w dniu 25 września 1976 r. wikariuszem kapitulnym, którym był aż do przekazania urzędu nowemu biskupowi A. Nossolowi 4 sierpnia 1977 r. Nowy ordynariusz zatwierdził go nadal jako wikariusza generalnego, zlecając mu w Kurii referat spraw zakonnych, małżeńskich i finansowych, nadto przewodniczenie Funduszu Emerytalnego Kapłanów, które prowadził do swej śmierci.

Okres 25 lat gorliwej i czynnej posługi biskupiej na Śląsku Opolskim W. Wyciska będzie w przyszłości tematem dogłębnych studiów. Jako biskup pomocniczy działał jedynie w ramach przepisanych pra-

---

² W związku z niestabilizowaną sytuacją kanoniczną jednostek kościelnych na tzw. Ziemiach Odzyskanych wszyscy biskupi dla tych terenów byli jako sufragani gnieźnieńscy kard. S. Wyszyńskiego. Sytuacja zmieniła się po zamianowaniu administratorów apostolskich przez Pawła VI 25 maja 1967 r. W związku z tym faktem bp Wycisk mianowany został 16 września 1967 r. biskupem pomocniczym w Opolu.

wem funkcji. Niemniej wypełnił swą indywidualną treścią obraz biskupa i styl załatwiania spraw. Jako biskup odwiedził chyba wszystkie parafie w diecezji, wizytując, udzielając sakramentu bierzowania, biorąc udział w jubileuszach i pogrzebach kapłanów, konsekrując kościoły i dokonując wielu innych posług pontyfikalnych.

Udzielił święceń kapłańskich 70 księżom diecezji opolskiej, nadto kilku zakonnikom kamilianom i franciszkanom. Brał udział w większych uroczystościach w Seminarium, głównie 8 grudnia udzielając niższych święceń oraz w inauguracjach roku akademickiego; na jubileuszowej sesji z okazji 25-lecia Seminarium Opolskiego wygłosił referat poświęcony dziejom kształcenia i wychowania duchowieństwa w diecezji wrocławskiej od początku jej istnienia.

Pamiętać również należy o jego udziale w trzech sesjach Soboru Watykańskiego II w latach 1963—1965 i pracach w Konferencji Plenarnej Episkopatu oraz w jej Komisji do spraw Wydawnictw Katolickich. Na tym forum potrafił dojrzałe podejmować specyficzne potrzeby Śląska Opolskiego, będąc w tym dziele doświadczonym łącznikiem między dawną rzeczywistością wrocławską i nową, opolską. Bardzo też często brał udział w kościelnych uroczystościach ogólnopolskich, podejmując się sprawowania posług pontyfikalnych.

Dożył jubileuszu 25-lecia sakry biskupiej, którą diecezja opolska przeżywała w sobotę 28 stycznia 1984 r. W atmosferze wiadomych dla wszystkich postępów choroby (leukemia) była to okazja do wyrażenia mu szacunku i wdzięczności. Zmarł 22 marca 1984 r. i zgodnie ze swą wolą pochowany został w rodzinnych Olbrachcicach.

Diecezja opolska zawdzięcza mu niezaprzeczalnie podwaliny swego administracyjnego bytu i funkcjonowania. Nie był typem intelektualisty, raczej praktyka i administratora. Nie należał do płomiennych mówców, ale z ogromnym zaangażowaniem jako biskup nauczał w różnych okolicznościach. Z jego śmiercią zakończył się dla młodej diecezji pionierski i chyba najważniejszy etap w dziejach.

Bibliografia publikacji bpa W. Wyciska

Bp Wycisk nie pozostawił po sobie dorobku naukowego; jest autorem kilkunastu listów pasterskich i odezwo, szczególnie z okresu, gdy był wikariuszem kapitulnym, oraz kilku drukowanych przemówień. Z uwagi na ich przydatność dla przyszłego historyka diecezji opolskiej dołączam je do biogramu, według układu chronologicznego.

1. *W sprawie tragedii małżeńskich (odpowiedź na list)*, *Katolik (Opole)* R. 1: 1955 nr 43 s. 1 i 5.
2. *Sp. Ksiądz radca Florian Sobota*, *Wiadomości urzędowe Kurii Biskupiej Śląska Opolskiego (= Wiad. urz. Kurii Śl.)* R. 12: 1957 s. 38.

3. *Kiedy Kościół uzupełnia brak delegacji przy zawarciu małżeństwa?*, Wiad. urz. Kurii Śl. R. 12: 1957 s. 141.
4. *Śp. Ksiądz radca duchowny Mikołaj Kurz*, Wiad. urz. Kurii Śl. R. 13: 1958 s. 279—281.
5. *Przemówienie wygłoszone przez Radio Watykańskie w dniu 27 listopada 1963 r. (o obrazie Jasnogórskim)*, Wiad. urz. Kurii Śl. R. 19: 1964 s. 153—155.
6. *Odezwa w sprawie procesu informacyjnego Sługi Bożego arcybiskupa ołomunieckiego A. Stojana*, Wiad. urz. Kurii Śl. R. 22: 1967 s. 171.
7. *Krótki żywot Sługi Bożego A. Stojana arcybiskupa ołomunieckiego*, Wiad. urz. Kurii Śl. R. 22: 1967 s. 171—172 (nie podp.)
8. *Przemówienie na uroczystości ingresu pierwszego biskupa opolskiego F. Jopa*, Wiadomości urzędowe Diecezji Opolskiej (= Wiad. urz. Diec. Opol.) R. 28: 1973 s. 114—116.
9. *Przemówienie na zakończenie uroczystości pogrzebowych biskupa F. Jopa w katedrze opolskiej 29 września 1976 r.*, Wiad. urz. Diec. Opol. R. 32: 1977 s. 45—48.
10. *Komunikat Kurii Diecezjalnej w związku ze zgonem śp. ks. biskupa ordynariusza dr F. Jopa, 25 IX 1976*, mps s. 1 (podp. W. Wycisk).
11. *Odezwa do duchowieństwa i wiernych w sprawie budowy nowych kościołów*, 9 X 1976, mps s. 1.
12. *Odezwa na Dzień Zaduszny, 24 X 1976*, Wiad. urz. Diec. Opol. R. 32: 1977 s. 49.
13. *List do chorych, 26 IV 1977*, Wiad. urz. Diec. Opol. R. 32: 1977 s. 302—303.
14. *Odczyt z okazji 25-lecia Wyższego Seminarium Duchownego Śląska Opolskiego 5 XI 1974*, Wiad. urz. Diec. Opol. R. 32: 1977 s. 307—319.
15. *Odezwa do duchowieństwa i wiernych w sprawie mianowania nowego Biskupa Opolskiego, 29 VI 1977*, Wiad. urz. Diec. Opol. R. 32: 1977 s. 367—368.
16. *Odezwa w sprawie uroczystości patronalnej Matki Bożej Opolskiej dla parafii miasta i okolic Opola, 8 VII 1977*, mps s. 1.
17. *Odezwa w sprawie uroczystości konsekuracyjnych nowo mianowanego Biskupa Opolskiego, 26 VIII 1977*, Wiad. urz. Diec. Opol. R. 32: 1977 s. 368—369.
18. *Przemówienie wikariusza kapitulnego przez konsekracją biskupa ordynariusza opolskiego Alfonsa Nossola 17 sierpnia 1977 r.*, Wiad. urz. Diec. Opol. R. 32: 1977 s. 370—372.
19. *Odezwa do duchowieństwa i wiernych po zgonie Ojca św. Pawła VI 8 VIII 1978 r.*, Wiad. urz. Diec. Opol. R. 33: 1978 s. 295—296.
20. *List pasterski o modlitwie, 20 VIII 1979*, mps s. 5.
21. *List pasterski o rodzinie chrześcijańskiej, 15 VIII 1980*, mps s.